

Konec vodáctví v Čechách

Nedávno běžel v České televizi pořad s tímto názvem; ukazoval současnou formu „vodáctví“, kdy mladí, nezkušení lidé, posílení alkoholem, sjíždějí atraktivní úseky našich řek. To však má jen málo společného s vodní turistikou z dob našeho mládí. „Vodáctví“ znamenalo určitý životní styl, životní filosofii: dlouhodobý pobyt v přírodě a zvládnání překážek, poznávání krajiny a místního obyvatelstva, vzájemná pomoc a soudržnost apod. Vodáci se cítili jako členové jedné rodiny - loděnice bývala pro ně místem setkávání, kde si mohli po práci zaplavat a potrénovat, opravit loď, zahrát volejbal a osvěženi se vrátili domů. Mám pocit, že už je to minulostí.

Shodou okolností jsme našli v našem rodinném archívu dva „lodní deníky“ naší pětičlenné rodiny z let 1957 a 1959. Psala je moje sestra Lída a pomáhali jí přitom také ostatní členové rodiny.

Lužnice bývala jakousi „školou“ pro začínající vodáky. Dala se sjíždět za téměř jakéhokoli vodního stavu a plavba po ní poskytovala množství jedinečných zážitků (meandry a přírodní překážky na Staré řece, rybník Rožmberk, peřeje pod Tábořem apod.). V druhé polovině 50.let protékala Lužnice téměř panenskou kulturní krajinou: řeka byla lemována lesy a posekanými loukami (s kupkami sena), voda byla téměř všude dost čistá pro koupání i hygienu¹, na březích byla řada tábořišť² s pitnou vodou³. Místní zemědělci poskytovali vodákům některé potraviny (mléko, vejce) a za deštivého počasí je nechávali i přespat na seně. Moji rodiče, kteří jezdili na vodu již od předválečných let, měli mezi nimi řadu známých. Plavbu po Lužnici byla možno ukončit⁴ v Bechyni nebo v Týně nad Vltavou (tj. vypádlout od ústí kus proti proudu), avšak většinou jsme pokračovali dál po Vltavě až do Prahy.

Plavba po horním úseku Vltavy⁵ vedla pohraničním územím, odkud byli násilně vystěhováno německy hovořící obyvatelstvo⁶; i po 12 letech tam vládly poněkud „divoké“ poměry. Řeka ústila do tehdy již částečně naplněného Lipenského jezera. V úseku Lipno-Vyšší Brod, kde voda teče potrubím na elektrárnu⁷, je nutno převézt loď po silnici. Plavba pod Vyším Brodem je již méně atraktivní, ale zajímavá jsou památná místa kolem řeky (Český Krumlov, Zlatá Koruna). Papírna ve Větrní vypouštěla velké množství nečistot - chuchvalců, které pokryly hladinu řeky⁸.

Vyvrcholením naší rodinné turistiky byla výprava na Hron v roce 1961. Řeku jsme sjeli z Podbrezové do Štúrova⁹. Přes Banskou Bystrici jsme loď převezli. Charakter slovenských řek je odlišný - nejsou tam jezy. Jeli jsme na dvou kanoích - staré žebrovce (která byla polaminována) a laminátce; ta byla z první série laminátových lodí a měla hluboký kýl, takže se špatně řídila. Nové laminátové kanoje už měly ploché dno a tvar vhodný pro vodní slalom. V té době vyhlásil sovětský vůdce Chruščov plán přechodu své země ke komunismu, kterého mělo být dosaženo mezi lety 1970 a 1980. Kritériem úspěchu mělo být dosažení stejné úrovně spotřeby na jednoho obyvatele jako v USA. Plán byl později (za Brežněva) v tichosti stažen.

Když jsme se později s kamarády z průmyslovky (resp. fakulty) rozhodovali, na kterou řeku v létě vyrazíme, vždy zvítězila Lužnice. Takováto „dovolená“ byla za tehdejších

---

¹ Někdy i pro vaření a mytí nádobí

² Rozumí se: míst vhodných pro táboření, někdy upravených (stoly apod.)

³ Voda, která vyvěrala ze země, byla vždy pitná

⁴ Pokud se loď dopravovaly po železnici

⁵ Lenora - Vyšší Brod

⁶ Mohli zůstat jenom ti, kteří prokázali odbojovou činnost

⁷ Původní koryto řeky jsou slavné „Čertovy proudy“, kde se jezdí závody ve vodním slalomu; tehdy se tam pouští voda. B.Smetana vylíčil dravost těchto Čertových proudů ve své symfonické básni *Vltava*.

⁸ Fenoly vypouštěné zde do řeky prý v Německu chytali a zpracovávali

⁹ Viz mé vzpomínky *Cestou necestou* na mém webu

podmínek velmi levná - 14denní cesta včetně dopravy stála asi 200 Kč na osobu. Naposledy jsem jel Lužnici v roce 1966 s našimi fakultními učiteli tělocviku. Kdysi jsem napočítal, že jsem jel Lužnici celkem 8krát. Během těchto cca deseti let vyrostly na březích řeky chaty a stanové tábory, zmizela „krásná tábořiště“ s pitnou vodou a dále bylo možno tábořit jen na vyhrazených místech. Utrpěla také čistota vody - zejména na (jinak atraktivním) dolním toku pod Tábořem. Zmizeli také soukromí zemědělci, kteří poskytovali potraviny a úkryt před nepohodou. Člověk je nyní zcela odkázán na civilizaci, z původní bohaté činnosti vodáků zbylo jen sjíždění peřejí a jezů¹⁰.

Když se objevily laminátové kanoa, které jsou poměrně lehké a snesou „drsné“ zacházení, nastal jakýsi „boom“ vodní turistiky, nádraží byla plná laminátových lodí. Později začala dráha přepravu lodí omezovat, lodě přijímala k přepravě jen některá nádraží¹¹.

Zdá se, že tento typ vodní turistiky - vodácké výpravy či expedice - již zcela zanikl. Lodě se dopravují výhradně po silnici a sjíždějí se jen atraktivní úseky, zvláště horní toky. Důležitý aspekt vodní turistiky - koupání a pobyt v přírodě - zcela zmizel. Souvisí to mj. s znečištěním vodních toků¹². Dnes už sotva uslyšíte vodácký pozdrav „Ahoj!“ nebo zpěv při táboráku - kdo by zpíval na tábořišti, kde se ozývá řev ožralů? Zlatá éra vodní turistiky je nenávratně pryč.

Davle- Sloup, 2.února 2013

Jan Matys

www.technologie-kvalita.cz/honza

---

¹⁰ Na Slovensku se jezdí mj. Mezinárodní plavba po Dunaji. Za svého pobytu v Piešťanech jsem se několikrát zúčastnil akce „*Splav priateľstva*“. Byl to 2denní sjezd Váhu z Piešťan do Komárna na Den osvobození republiky (9.května). Sjezd cca 100 km vodního toku byl časově limitován a jel se často za drsných podmínek (protivítr, horko, déšť).

¹¹ V Praze pouze Masarykovo nádraží.

¹² Řeka s neporušeným vodním ekosystémem je schopna zachytit značné množství organických nečistot; po překročení jisté meze přestane ekosystém fungovat a řeka se mění na stoku. Výrazné je např. znečištění Sázavy, která byla kdysi rájem vodáků a trampů; z velké části za to mohou sami chataři-trampí, kteří vypouštějí splašky do řeky.